

Tēlniecības objektu dizaina speciālists profesijas standarts

1. Vispārīgie jautājumi

1. Profesijas nosaukums – tēlniecības objektu dizaina speciālists.
2. Profesijas kods – 3471 50.

2. Nodarbinātības apraksts

1. Profesionālās kvalifikācijas līmenis – trešais profesionālās kvalifikācijas līmenis.
2. Profesionālās darbības pamatzdevumu kopsavilkums:
 - tēlniecības objektu dizaina speciālists darbojas mākslas, dizaina, arhitektūras nozarēs, projektējot, veidojot un formējot tēlniecības izstrādājumus, dizaina paraugus, arhitektūras detaļas, modeļus, butaforijas, kā arī ar maketēšanu saistītus darbus; veic mākslinieciski augstvērtīgu izpildāmā darba projektēšanu, plānošanu, organizēšanu un realizāciju konkrētā projekta ietvaros, pārzina un prot pielietot atbilstošus materiālus un tehnoloģijas; var veikt radošu darbību, piedaloties un organizējot izstādes un projektus. Tēlniecības objektu dizaina speciālists var strādāt patstāvīgi kā pašnodarbināta persona vai pie mākslas, arhitektūras un dizaina nozares komersanta.

3. Profesionālās darbības veikšanai nepieciešamās profesionālās kompetences

1. Spēja izprast telpas funkcionalitāti, pielietojot dizaina filosofijas pamatprincipus.
2. Spēja plānot un organizēt savu darbu atbilstoši uzdevumam un pasūtītāja prasībām.
3. Spēja novērtēt projekta izpildei nepieciešamo darbību apjomu, noteikt prioritātes, ievērot savstarpēji saistīto darba procesu izpildes secību un to racionālu organizāciju.

4. Spēja piedalīties darbības lēmumu pieņemšanas procesā un izpildīšanā atbilstoši rīcības plānam.

5. Spēja organizēt, izmantot un uzturēt drošu darba vietu un apstākļus.

6. Spēja definēt darba uzdevumu un ievērot pasūtītāja prasības, novērtējot projekta veidošanas un ekspluatācijas īpatnības, noteikt informācijas un dokumentu apritē izmantojamo tehnoloģiju pielietojumu.

7. Spēja novērtēt projekta veidošanas un ekspluatācijas īpatnības, noteikt informācijas un dokumentu apritē izmantojamo tehnoloģiju pielietojumu.

8. Spēja apzināt potenciālos informācijas un materiālu sagādes avotus.

9. Spēja iegūt un izmantot informāciju par konkrētā projekta izpildīšanai nepieciešamajiem reglamentējošiem un saistošiem projektēšanas standartiem, normām un ierobežojumiem.

10. Spēja ievērot profesionālās ētikas normas.

11. Spēja pielietot un ievērot Latvijas Republikas mākslas, dizaina, arhitektūras nozaru normatīvos aktus.

12. Spēja apkopot informāciju par realizējamo projektu, veicot projekta saturiskās struktūras aprakstu, stilistiku un saskaņošanu ar projekta vadītāju.

13. Spēja piedalīties projekta problēmsituāciju risināšanā un savlaicīgi pieņemt nepieciešamos lēmumus.

14. Spēja telpiski domāt, analizēt mākslas formu, dizainparaugu un analogu estētisko vērtību pazīmes, formālo, kompozicionālo, tonālo, koloristisko un stilistisko risinājumu.

15. Spēja veidot telpiskus objektus.

16. Spēja praktiski atrisināt dažāda rakstura objektu veidošanas uzdevumus, apzināt alternatīvus formveides variantus.

17. Spēja noteikt uzdevuma tehnisko risinājumu, veikt salīdzinājumu pēc estētisko vērtību pazīmēm, novērtējot negatīvos un pozitīvos kritērijus.

18. Spēja apzināt projekta realizācijai nepieciešamos darba rīkus, instrumentus, tehnoloģiskos risinājumus.

19. Spēja novērtēt un analizēt darba uzdevuma veikšanai nepieciešamo materiālu izvēli, sastādīt orientējošu projekta izmaksas tāmi, izpildes termiņu grafiku, saskaņojot ar projekta vadītāju.

20. Spēja sniegt projekta vadītājam un klientiem informāciju par darba izpildes un realizācijas gaitu.

21. Spēja ievērot projekta mērķauditorijas prasībām atbilstošus kvalitatīvus vizuālos, estētiskos, ergonomiskos, un tehniskos priekšnoteikumus.

22. Spēja izstrādāt projekta realizācijā nepieciešamās ideju skices.

23. Spēja izvēlēties projekta koncepcijai atbilstošākos proporciju un ritmu pamatojumus un stilistiski piemērotākos formu, apjomu, līniju, laukumu risinājumus.

24. Spēja ņemt vērā tehnoloģiju ierobežojumus un prast izmantot to priekšrocības.

25. Spēja saskaņot izstrādāto risinājumu ar klientu, kontrolējot estētisko vērtību saglabāšanu, veikt nepieciešamās korekcijas.

26. Spēja modelēt, maketēt projektējamā objekta daļu, elementus vai to kopumu.

27. Spēja piedalīties projekta prezentācijā, prezentējot dizainparaugus un sniegt komentārus atbilstoši savam kompetences līmenim.

28. Spēja veikt projekta autoruzraudzību, kontrolējot estētisko vērtību prioritātes saglabāšanu tehnoloģiskajā procesā un atbilstību projekta koncepcijai.

29. Spēja analizēt projekta realizācijas gaitu un apkopot rezultātus.

30. Spēja sekot jaunākajām aktualitātēm un tendencēm mākslas, dizaina, arhitektūras nozarē.

31. Spēja ievērot darba aizsardzības un ugunsdrošības noteikumus, saudzēt apkārtējo vidi.

32. Spēja strādāt patstāvīgi un komandā.

33. Izprast izgatavotā projekta kontekstu tirgus ekonomikā.

34. Spēja sazināties valsts valodā un vienā svešvalodā.

4. Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās prasmes

1. Plānot un organizēt savu darbu, atbilstoši uzdevumam.

2. Izmantot mākslas valodas pamatus, prast izmantot un piemērot tos projektēšanas procesā.

3. Izprast vispārējos vizuālās informācijas pamatprincipus.

4. Izprast tēlniecības objektu projektu īstenošanas ietekmi uz mērķauditoriju.

5. Izprast mākslas un dizaina vērtības estētiskā, etniskā un kultūrvēsturiskā kontekstā.

6. Izprast dizaina produkta novērtēšanas metodes un tās pārveidošanas principus.

7. Prast izvēlēties alternatīvus uzdevumu risināšanas veidus.

8. Izprast mūsdienu vizuālas vides stilistiskās likumsakarības.

9. Lietot nozares tehniskos standartus.

10. Lietot nozares estētiskos standartus.

11. Ievērot nozares ētiskās normas.

12. Lietot nozares terminoloģiju valsts un vienā svešvalodā.

13. Lietot pieejamos profesionālās informācijas avotus.

14. Gūt priekšstatu par nozares laikmetīgajām tehnoloģiskām iespējām projekta realizācijai.

15. Izvēlēties un pielietot projekta realizācijai piemērotas datorprogrammas.

16. Veikt darba uzdevuma profesionālo analīzi, informācijas apstrādi un darba uzdevuma formulējuma precizēšanu un saskaņošanu starp klienta prasībām un konkrētas realizēšanas tehnoloģijas iespējām.

17. Pieņemt tehniski korektus izejmateriālus un tos sagatavot tālākai lietošanai, korekcijai vai saglabāšanai arhīvā.

18. Novērtēt savas profesionālās iemaņas un prasmes atbilstību profesijas standartam un starptautiskā darba tirgus prasībām.

19. Sagatavot prezentācijai savus projekta materiālus un demonstrēt tos ieinteresētajai auditorijai.

20. Prast sastādīt projekta tāmi.

21. Izprast pilnvērtīgai dizaina projekta izpildīšanai nepieciešamo darbību secību.

22. Realizēt mākslinieciski vērtīgu ideju, izmantojot atbilstošas tehnoloģijas.

23. Lietot ar nozari saistītos profesionālos standartus un dokumentāciju.

24. Veidot sadarbību ar projekta realizācijā nepieciešamo tehnoloģiju speciālistiem (formēšanas, frēzēšanas, lāzergriešanas, metālliešanas, vakuumpresēšanas, termoformēšanas, slīpēšanas, pulēšanas, krāsošanas jomās).

25. Pārvaldīt valsts valodu.

26. Pārvaldīt vismaz vienu svešvalodu saziņas līmenī.

27. Lietot profesionālo terminoloģiju valsts valodā un vismaz vienā svešvalodā.

5. Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas

1. Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas priekšstata līmenī:

- 1.1. tehniskā estētika;
- 1.2. darba tiesiskās attiecības;
- 1.3. ekonomikas pamati;
- 1.4. autortiesības;
- 1.5. ergonomika;
- 1.6. vides un arhitektūras pamati.

2. Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas izpratnes līmenī:

- 2.1. izmaksu tāmju veidošanas principi;
- 2.2. dizaina vēsture;
- 2.3. mākslas vēsture;
- 2.4. arhitektūras vēsture;
- 2.5. kultūrvides likumsakarības;
- 2.6. dizaina objektu apstrādes tehnoloģijas;
- 2.7. stilu analīze;
- 2.8. projektu funkcionālās analīzes pamati;
- 2.9. materiālu tehnoloģija;
- 2.10. vides aizsardzība;
- 2.11. darba aizsardzība;
- 2.12. profesionālā terminoloģija valsts valodā un vienā svešvalodā;
- 2.13. dizaina filosofijas pamati.

3. Profesionālās darbības pamatuzdevumu veikšanai nepieciešamās zināšanas lietošanas līmenī:

- 3.1. saskarsmes psiholoģija;
- 3.2. vizuālās informācijas saziņas līdzekļi;
- 3.3. virtuālā formu modelēšana un maketēšana (datortehnoloģijas);
- 3.4. divdimensiju un trīsdimensiju kompozīcija;
- 3.5. projektēšana;
- 3.6. skicēšana;
- 3.7. zīmēšana;
- 3.8. gleznošana;
- 3.9. veidošana;
- 3.10. dizaina objektu modelēšana un maketēšana;
- 3.11. materiālu izturība dažādās vidēs;

- 3.12. materiālu savietojamība;
- 3.13. materiālu formēšanas tehnoloģija;
- 3.14. materiālu liešanas tehnoloģijas;
- 3.15. pēcapstrādes tehnoloģijas;
- 3.16. lietišķā informātika;
- 3.17. laikmetīgās mākslas, dizaina tendences un aktualitātes;
- 3.18. valsts valoda;
- 3.19. viena svešvaloda profesionālās saziņas līmenī;
- 3.20. pirmā palīdzība.

Pienākumi un uzdevumi

Pienākumi	Uzdevumi
1. Tēlniecības izstrādājuma projekta uzsākšana	1.1. iepazīties ar darba uzdevumu un pasūtītāja prasībām; 1.2. vizuāli novērtēt vidi, tās ekspluatācijas īpatnības; 1.3. apzināt potenciālos informācijas avotus un nodibināt kontaktus ar sadarbības partneriem; 1.4. iegūt informāciju par ar konkrētu projektu saistītiem projektēšanas standartiem, normām un ierobežojumiem; 1.5. ievērot autortiesību normas; 1.6. ievērot profesionālās ētikas normas; 1.7. pielietot un ievērot Latvijas Republikas likumus, normatīvos aktus.
2. Informācijas apkopošana par tēlniecības izstrādājuma projektu	2.1. novērtēt darba raksturu un apjomu, apzināt darba specifiku un citas prasības; 2.2. noteikt vides vai tēlniecības izstrādājuma konteksta stilistiku; 2.3. iegūt informāciju par ieceres risinājuma veidiem un paņēmieniem; 2.4. analizēt paraugu un analogu estētiskās vērtības pazīmes: - kompozicionālo risinājumu, - telpisko apjomu risinājumu, - materialitātes risinājumu; - stilistisko risinājumu, - tehnisko risinājumu, - kontekstuālo risinājumu;

Pienākumi	Uzdevumi
	2.5. apzināt projekta realizācijai nepieciešamos darba rīkus, tehnoloģijas un materiālus; 2.6. sastādīt orientējošu projekta izmaksu tāmi, gaitas plānu un termiņplānu; 2.7. sniegt projekta vadītājiem un klientiem informāciju par projektu; 2.8. analizēt projekta realizācijas gaitu un apkopot rezultātus.
3. Piedalīšanās tēlniecības izstrādājuma projekta mērķu un uzdevumu noteikšanā	3.1. piedalīties izstrādājuma mērķu un pamatuzdevumu, tā izpildīšanas iespēju un nepieciešamo cilvēku resursu noteikšanā; 3.2. piedalīties tēlniecības izstrādājuma izgatavošanā pielietojamo materiālu un izejvielu specifikācijas sastādīšanā; 3.3. piedalīties projekta izgatavošanas laiku, izmaksu un iegūstamā izstrādājuma kvalitātes līmeņu noteikšanā; 3.4. piedalīties projekta vizuālo, tehnisko un tehnoloģisko procesu aprakstīšanā, saskaņošanā un dokumentālā fiksēšanā.
4. Piedalīšanās tēlniecības izstrādājuma izstrādē	4.1. Paredzēt mērķauditorijai un patērēšanas kvalitātēm atbilstošus priekšnoteikumus: - vizuālā un estētiskā struktūrā, - materialitātē, - noturībā atbilstoši videi; 4.2. Veikt darba uzdevuma profesionālo analīzi, un darba uzdevuma formulējuma precizēšanu un saskaņošanu starp klienta prasībām un konkrētas realizēšanas tehnoloģijas iespējām; 4.3. Plānot pilnvērtīgai tēlniecības izstrādājuma izpildīšanai nepieciešamo darbību secību; 4.4. piedalīties konceptuālā risinājuma modeļa saskaņošanā visos nepieciešamos līmeņos;

Pienākumi	Uzdevumi
	4.5. izstrādāt un izvēlēties projekta koncepcijai atbilstošākos vizuālās un estētiskās formas sakārtošanas variantus: a) kompozicionālā risinājumā: - kopējo proporciju un un atsevišķu daļu pamatojumu, - formu saskaņošanu, - elementu materiālitātes un virsmas apstrādes pamatojumu; b) stilistiskā risinājumā: - noteikt objekta stilistiskās iezīmes, atbilstoši konceptuālajam projektam, - pielietot stilistiski atbilstošus formu, detaļu, laukumu, materialitātes un tonalitātes risinājumus; c) tehnoloģiskajā risinājumā: - ņemt vērā iecerētās tehnoloģijas ierobežojumus un priekšrocības, - ņemt vērā paredzēto materiālu savstarpējo atbilstību un specifiku; 4.6. izvēlēties lietošanas funkcijai un mērķauditorijai atbilstošākos materiālus un to apstrādes veidus; 4.7. izstrādāt un izvēlēties atbilstoši videi un slodzei piemērotākos risinājumus; 4.8. saskaņot izstrādāto risinājumu ar pasūtītāju (klientu, darba devēju); 4.9. kontrolējot estētiskās un funkcionālās vērtības prioritātes saglabāšanu, veikt projekta vai tā atsevišķu elementu praktisko vai virtuālo modelēšanu; 4.10. piedalīties projektējamā tēlniecības izstrādājuma atsevišķu detaļu, prototipu vai maketu izgatavošanas procesā.
5. Piedalīšanās tēlniecības izstrādājuma prezentācijā	5.1. piedalīties prezentācijas mērķu un uzdevumu noteikšanā, sagatavot prezentācijas materiālus, izvēlēties un saskaņot prezentācijas veidu; 5.2. prezentēt konceptuālā risinājuma modeli savas kompetences līmenī;

Pienākumi	Uzdevumi
6. tēlniecības izstrādājuma realizācijas un autoruzraudzības veikšana	6.1. kontrolējot estētiskās vērtības prioritāti, veikt nepieciešamo autoruzraudzības un konsultēšanas darbu tehniskās dokumentācijas izstrādes procesā; 6.2. kontrolēt rūpnieciski ražotu tēlniecības izstrādājumu kvalitātes kritēriju ievērošanu; 6.3. uzraudzīt realizācijas atbilstību projekta koncepcijai, tehniskajām prasībām un vides kontekstam, izpildes termiņiem.
7. Profesionālo prasmju pilnveidošana	7.1. sekot jaunākajām aktualitātēm un tendencēm tēlniecības, produktu dizainā un radniecīgajās jomās; 7.2. apzināt un pilnveidot sadarbības iespējas ar citu profesiju speciālistiem.
8. Darba aizsardzības noteikumu ievērošana	8.1. ievērot darba vietai piemērotus ugunsdrošības noteikumus; 8.2. ievērot darba vietai un darba iekārtām piemērotus tehnikas lietošanas drošības noteikumus; 8.3. saudzēt apkārtējo vidi; 8.4. sniegt pirmo palīdzību.

Tēlniecības objektu dizaina speciālista profesijas standarta izstrādes darba grupa:

- Ulvis Ābiķis – SIA „Neoklasika” valdes loceklis, dizainers, Latvijas Mākslinieku savienības biedrs;
- Inta Maldupe – Jūrmalas pilsētas galvenā māksliniece, Latvijas Dizaineru savienības valdes locekle;
- Daina Vītoliņa – SIA „Dizaina informācijas centrs” valdes locekle;
- Andis Jeromans – SIA „Metāla dizains” valdes priekšsēdētājs, dizainers;
- Valtis Barkāns – SIA „Arteforma” īpašnieks, tēlnieks, Latvijas Mākslinieku savienības biedrs, Latvijas Mākslas akadēmijas docents, Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas skolotājs;
- Ivars Drulle – Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolas izglītības programmas vadītājs, tēlnieks.

Tēlniecības objektu dizaina speciālista profesijas standarta eksperti:

Uldis Lielpēters – LR Kultūras ministrija, valsts sekretāres vietas izpildītājs ;

Anita Grase – Dizaineru savienība, priekšsēdētāja;

Mārtiņš Heimrāts – Mākslinieku savienības priekšsēdētājs.